

Kolektivne tožbe kot novo pravno sredstvo zoper množične kršitve pravic iz delovnopравnih razmerij

Ana Vlahek*

UDK: 347.133.26:349.2

331.109-057.15:331.109-057.16

Povzetek: *Zakon o kolektivnih tožbah (ZKoIT), ki se je pričel uporabljati 21. 4. 2018, ureja kolektivno poravnavo in kolektivne tožbe na področjih, kjer najpogosteje prihaja do množičnega oškodovanja. Med primere, ko je veliko posameznikov oškodovanih na v bistvenem podoben način, naj bi sodili tudi primeri kršitev pravic delavcev, zato ZKoIT med zahtevke, ki se lahko uveljavljajo s kolektivno tožbo (oz. zajamejo s kolektivno poravnavo), uvršča tudi zahtevke delavcev, ki se s samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu. Predstavljeni bodo temeljne rešitve ZKoIT z nekaterimi specifikami, ki veljajo za delovne spore, ter ogroditve postopka s kolektivno odškodninsko tožbo kot najbolj tipično kolektivno tožbo.*

Ključne besede: *ZKoIT, zakon o kolektivnih tožbah, Register kolektivnih tožb, kolektivno varstvo pravic delavcev, kolektivna tožba*

Collective Actions as a New Legal Remedy against Mass Violations of the Labour Rights of Employees

Abstract: *Slovenian Collective Actions Act (CAA) that began to apply on 21 April 2018 provides for collective settlements and collective actions in areas where mass damages are most common. In cases of violations of workers' rights many individuals may be harmed in an essentially similar way. The CAA thus applies also to claims by workers whose rights would otherwise have to be enforced through individual lawsuits in the so-called individual labor disputes. The article analyzes the basic solutions of the CAA and highlights the specifics applicable to labor disputes, and presents the framework of the collective damages action procedure.*

* izr. prof., doc. dr. Ana Vlahek, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani

ana.vlahek@pf.uni-lj.si

Assoc. Prof., Assist. Prof. Ana Vlahek, PhD, Associate Professor of civil and commercial law & Assistant Professor of European law, Faculty of law University of Ljubljana, Slovenia

Key words: *Slovenian Collective Actions Act, Register of Collective Actions, protection of employees' rights in collective court and settlement proceedings, collective action*

1. UVOD

Zakon o kolektivnih tožbah (ZKoIT),¹ ki se je pričel uporabljati 21. 4. 2018, ureja kolektivno poravnavo in kolektivne tožbe na področjih, kjer najpogosteje prihaja do množičnega oškodovanja. Med primere, ko je veliko posameznikov oškodovanih na v bistvenem podoben način, naj bi sodili tudi primeri kršitev pravic delavcev, zato ZKoIT med zahtevke, ki se lahko uveljavljajo s kolektivno tožbo oz. se glede njih sklepajo kolektivne poravnave, uvršča tudi zahtevke delavcev, ki se s samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu. Glede na to prispevek predstavlja temeljne rešitve ZKoIT z nekaterimi specifikami, ki veljajo za delovne spore, ter ogroditve postopka s kolektivno odškodninsko tožbo.

2. TEMELJNE REŠITVE ZKOLT

2.1. Tipi postopkov po ZKoIT

Bistvena oblika tožbe, ki jo ureja ZKoIT, je kolektivna odškodninska tožba.² Zakon »kolektivno odškodninsko tožbo« opredeljuje kot tožbo, na podlagi katere upravičena oseba v korist vseh oseb, ki so bile oškodovane v primeru množičnega oškodovanja, zahteva nadomestilo za prikrajšanje ne glede na pravno kvalifikacijo zahtevka, npr. kot odškodninskega, obogatitvenega, spolnitvenega. Tudi »kolektivna škoda« je opredeljena kot vsota posameznih prikrajšanj ne glede na njihovo pravno kvalifikacijo, »oškodovanec« kot oseba, ki je utrpela škodo ali drugo prikrajšanje v primeru množičnega oškodovanja ne glede na pravno kvalifikacijo tega prikrajšanja, »agregatna odškodnina« pa kot skupni znesek denarne odškodnine ali drugega nadomestila....³

¹ Ur. l. RS, št. 55/17.

² Kolektivno odškodninsko tožbo ZKoIT ureja v III. poglavju (členi 26-46).

³ Gl. točke 1,5,10 in 16 3. člena ZKoIT.

Cilj zakona je tudi enotno urejanje kolektivnih opustitvenih tožb, ki so bile na omejenih področjih do sedaj urejene le v specialni zakonodaji. Te so po ZKoIT⁴ mogoče na vseh področjih s področja uporabe zakona, v dveh podpoglavjih pa je zajeta posebna ureditev opustitvenih tožb na področju prava varstva potrošnikov in na področju varstva pred diskriminacijo. Kolektivna opustitvena tožba bo lahko aktualna tudi v delovnopravnih sporih,⁵ čeprav se bodo v praksi za varstvo interesov delavcev s kolektivnimi tožbami predvidoma večinoma uveljavljali dajatveni zahtevki v ožjem smislu.⁶

ZKoIT ne ureja posebej kolektivnih oblikovalnih in kolektivnih ugotovitvenih tožb.⁷ Je pa v splošnem poglavju o kolektivni opustitveni tožbi pri vsebini opustitvene tožbe določeno, da se v izreku sodbe med drugim ugotovi obstoj ravnanja, ki krši kolektivne pravice.⁸ Morda bi bilo za varstvo pravic delavcev lahko koristno, če bi ZKoIT posebej uredil tudi vlaganje samostojnih kolektivnih ugotovitvenih tožb, posamezni (dajatveni) zahtevki, ki bi bili preveč individualizirani za obravnavo v kolektivnem postopku, pa bi se nato uveljavljali v individualnih postopkih. Vprašanje pa je, koliko bi bilo ob obstoječih gabaritih, ki jih nudita Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1)⁹ in Zakon o pravnem postopku (ZPP)¹⁰ za individualne in kolektivne delovne spore, ter upoštevajoč dejstvo, da bodo primeri iz delovnih sporov lahko zelo individualizirani, to sploh relevantno.

ZKoIT ne ureja le kolektivnih tožb, temveč ureja tudi kolektivno poravnavo kot poseben institut sporazumnega reševanja sporov v korist oškodovancev v primerih množičnega oškodovanja.¹¹ Gre za pisni sporazum za povračilo kolektivne škode, povzročene v primeru množičnega oškodovanja, ki ga skleneta upravičena oseba v korist oškodovancev ter oseba, ki se zaveže za plačilo, in

⁴ Urejene so v IV. poglavju ZKoIT (členi 47-57).

⁵ Gl. npr. nedavno kolektivno tožbo v primeru iz ZDA *Marcus Vaughn v. Tesla, Inc. and others*, dostopno na: https://www.scribd.com/document/364443301/Tesla-Civil-Rights-Class-Action-Nov-2017#from_embed (17. 4. 2018), kjer so uveljavljani najrazličnejši tipi zahtevkov.

⁶ Več o tipih tožb gl. Galič v Ude et al., nav. delo, str. 117-122.

⁷ Več o tipih tožbenih zahtevkov gl. v Pustovrh Pirnat, nav. delo.

⁸ 49. člen ZKoIT. Ugotovitev kršitve je nato obravnavana še v sklopu potrošniških opustitvenih tožb, kjer je določeno, da pravnomočna sodba, s katero sodišče zahtevku ugodí, glede ugotovljene protipravnosti ravnanja podjetja zavezuje druga sodišča v postopkih po tožbah, ki jih posamezni potrošniki vložijo za varstvo svojih pravic iz pravnih razmerij z istim podjetjem.

⁹ Ur. l. RS, št. 2/04 in nasl.

¹⁰ Ur. l. RS, št. 26/99 in nasl.

¹¹ Kolektivna poravnava je urejena v II. poglavju ZKoIT (členi 12-25). Več o postopku s potrditvijo kolektivne poravnave gl. v Predlogu ZKoIT (EVA 2016-2030-0007) o primerjalnopravnih vzorih pa v Arons, Van Boom, nav. delo; Krans, nav. delo.

ga predložita v potrditev sodišču. V poštev pride kot samostojen postopek ali v primeru, ko do sporazuma strank pride po vložitvi kolektivne odškodninske tožbe. Glede na primerjalnopravne vzore (npr. iz ZDA)¹² bo ta institut morda zanimiv tudi za primere množičnih kršitev pravic delavcev v našem pravnem okolju.

2.2. Področje uporabe ZKoIT in njegova uporaba v delovnih sporih

Med področja, na katerih je institut kolektivne tožbe oz. poravnave primeren, naj bi sodilo področje kršitev pravic delavcev. Med šestimi taksativno naštetimi sklopi zahtevkov, ki jih je moč uveljavljati s kolektivno tožbo po ZKoIT oziroma glede njih skleniti kolektivno poravnavo po ZKoIT, so tako tudi zahtevki delavcev, ki se s samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu, kakor ga opredeljuje ZDSS-1.¹³ Glede na to, da so med temi zahtevki tudi ugotovitveni (in oblikovalni), se zastavlja vprašanje, ali ni kolektivno varstvo po ZKoIT na voljo kljub temu, da kolektivna ugotovitvena tožba in sodba v ZKoIT nista posebej urejeni in definirani. V zagovor nekoliko manj jasni ureditvi po ZKoIT, ko gre za vprašanje delovnopравnih sporov, velja navesti, da zakon ni bil pisan z mislijo nanje, temveč zgolj na dajatvene zahtevke potrošnikov, kasneje pa se je področje uporabe ZKoIT širilo in (med drugim) zajelo še zahtevke delavcev. Tako glede teh ostaja nekaj odprtih vprašanj, npr. kako bo v primeru postopkov po ZKoIT z izvedbo predhodnih postopkov mirnega reševanja sporov po 23. členu ZDSS-1.¹⁴

Primerjalnopravna analiza ureditev kolektivnega varstva v evropskih državah pokaže, da so delovni spori med področje uporabe pravil o kolektivnih postopkih v nekaterih državah vključeni (npr. na Švedskem)¹⁵ in v drugih ne (npr. na Poljskem, kjer pa se pojavljajo pozivi za razširitev uporabe tudi na te spore),¹⁶ pri čemer velja dodati, da del evropskih ureditev kolektivnega varstva na področju delavcev ne ureja preprosto zato, ker kolektivno varstvo namenoma (zato, da se sistem kolektivnega varstva v obliki dajatenih tožb sprva preizkusi na ožjem

¹² Gl. npr. <https://www.classaction.com/wage-hour-employment/settlement/> (17. 4. 2018).

¹³ Gl. 2. člen ZKoIT.

¹⁴ Več o tem gl. Cvetko, Galič, Kralj, Novak, nav. delo, str. 120-127. Dodati velja, da ZKoIT v 48. členu pri kolektivni opustitveni tožbi sam zahteva izvedbo predhodnega postopka. O dilemah glede uporabe ZKoIT v delovnopравnih sporih gl. tudi mnenje Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani (št. Su 272/2016-2 z dne 9. 9. 2016).

¹⁵ Ervo, nav. delo, str. 186.

¹⁶ Tulibacka, Goral, nav. delo, str. 13-14.

področju) nudi zgolj omejenemu krogu oškodovancev, npr. potrošnikom.¹⁷

ZDSS-1, na katerega se sklicuje ZKoIT pri opredeljevanju področja svoje uporabe, v 5. členu določa, da je delovno sodišče pristojno za odločanje v naslednjih individualnih delovnih sporih:

- a) o sklenitvi, obstoju, trajanju in prenehanju delovnega razmerja;
- b) o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem oziroma njihovimi pravnimi nasledniki;
- c) o pravicah in obveznostih iz razmerij med delavcem in uporabnikom, h kateremu je delavec napoten na delo na podlagi dogovora med delodajalcem in uporabnikom;
- d) v zvezi s postopkom zaposlovanja delavca med delodajalcem in kandidatom;
- e) o pravicah in obveznostih iz industrijske lastnine, ki nastanejo med delavcem in delodajalcem na podlagi delovnega razmerja;
- f) o opravljanju del otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov;
- g) o kadrovski štipendiji med delodajalcem in dijakom ali študentom;
- h) o volonterskem opravljanju pripravništva;
- i) za katere tako določa zakon.¹⁸

Nekateri od navedenih tipov delovnih sporov se nanašajo na posamične in individualizirane primere kršitev, ki nimajo značilnosti množičnih oškodovanj delavcev, zato kolektivno varstvo tu ne bo aktualno. Nekateri drugi bodo za obravnavo v kolektivnih postopkih morda primernejši.

19. člen ZDSS-1 določa, da se v postopku v delovnih in socialnih sporih uporabljajo določbe zakona, ki ureja pravdni postopek, če ni z ZDSS-1 določeno drugače. To pomeni, da se uporabljajo tudi določbe ZPP o vzorčnem postopku,¹⁹ združitvi pravnih in drugih procesnih mehanizmi, ki že po dosedanji zakonodaji lahko pridejo v poštev v primeru množičnih kršitev pravic delavcev. Glede na to,

¹⁷ Voet, nav. delo, str. 121-143.

¹⁸ Za razlago posameznih pojmov iz navedenih točk gl. Cvetko, Galič, Kralj, Novak, nav. delo, str. 28-44; Pustovrh Pirnat, nav. delo, str. 45-101.

¹⁹ Ta je bil do ZPP-D posebej urejen v 40. členu ZDSS-1. Več o ureditvi v ZPP gl. Betetto, nav. delo. O tem, da ta v delovnopravnih sporih ni primeren, gl. mnenje Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani (št. Su 272/2016-2 z dne 9. 9. 2016), ki predlaga, da bi se v ZDSS-1 uredil postopek s t. i. "vodilnim spisom".

da je kolektivno varstvo po ZKoIT v primeru množičnih kršitev načeloma primernejše od navedenih institutov, gre pričakovati, da bo odslej uporabe slednjih (še) manj. Vendarle velja ugotoviti, da obstoječa postopkovna ureditev individualnega varstva pravic delavcev le-tem nudi nekatere ugodnosti pri uveljavljanju pravic (stroški, zastopanje), zato je vprašanje, v kolikšni meri in kako hitro bo (v primerjavi z nekaterimi drugimi področji) kolektivno varstvo na področju delovnih sporov zaživel. V primerjavi z nekaterimi drugimi množičnimi oškodovanji v primeru delovnih sporov škoda tudi ni tako zelo razpršena in so posamezni denarni zahtevki lahko razmeroma visoki. Izkušnje iz ZDA npr. kažejo, da se delodajalci uveljavljanja pravic delavcev z razrednimi tožbami bojijo, saj od delavcev pogosto zahtevajo, da se odpovedo možnosti vlaganja kolektivnih tožb in za primer spora pristanejo na individualno uveljavljanje pravic.²⁰

2.3. Časovni vidiki uporabe zakona

Velja poudariti, da se bo ZKoIT uporabljal tudi za primere množičnih oškodovanj, do katerih je prišlo pred njegovo uveljavitvijo. Bistveno bo torej, ali je posamezni zahtevk že zastaral ali ne, in ne, ali je do oškodovanja prišlo pred ali po uveljavitvi zakona. Prvotna različica ZKoIT je sicer predvidevala uporabo zakona le za »nove« primere množičnih oškodovanj, tj. tiste, do katerih je prišlo po uveljavitvi ZKoIT (za »stare« primere pa bi bilo seveda še naprej na voljo individualno varstvo), a je bilo v sklepnih fazi sprejemanja zakona v Državnem zboru zadevno besedilo spremenjeno.²¹

²⁰ Gl. npr. <https://www.engadget.com/2017/08/24/ex-uber-employee-workers-right-class-action/>; <https://www.npr.org/2017/10/06/555862822/no-class-action-supreme-court-weighs-whether-workers-must-face-arbitrations-alon> (17. 4. 2018). Dodati velja, da je v ZDA na voljo prava razredna tožba, kjer tožbo lahko vloži vsak član razreda (ne zgolj reprezentativna oseba ali javni organ kot je značilno za evropski pravni prostor). Več o sistemu v ZDA (pred reformami) gl. Galič, nav. delo (1993); Lindblom, nav. delo, str. 15; gl. tudi Predlog ZKoIT, str. 22.

²¹ S podobnim vprašanjem se je srečal tudi britanski Competition Appeal Tribunal v zadevi *Dorothy Gibson v Pride Mobility Products Limited*, Case number: 1257/7/7/16 (<http://www.catribunal.org.uk/237-9255/1257-7-7-16-Dorothy-Gibson.html> (23. 2. 2018)), ki ponuja zanimivo obravnavo vprašanja retroaktivne uporabe novih pravil o kolektivnem varstvu. Več o tem Vlahek, nav. delo (2017), str. 550; Vlahek, nav. delo (2018). O retroaktivni uporabi prava gl. Novak, nav. delo.

2.4. Pristojnost sodišč

Splošno pravilo ZKoIT je, da so za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave pristojna okrožna sodišča v Ljubljani, Mariboru, Celju in Kopru. Drugačna pristojnost pa je določena za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave v zadevi, v kateri bi bilo za samostojno tožbo pristojno sodišče v individualnem delovnem sporu. ZKoIT za te primere določa pristojnost delovnega sodišča na sedežu sodišča, torej v Ljubljani, Mariboru, Celju in Kopru. ZKoIT dodaja, da v teh primerih odloča sodišče prve stopnje v senatu, ki je sestavljen v skladu z določbami zakona, ki ureja delovna in socialna sodišča. 14. člen ZDSS-1 v 4. odstavku določa, da je v delovnih in socialnih sporih senat sodišča prve stopnje sestavljen iz sodnika kot predsednika senata in dveh sodnikov porotnikov kot članov senata, od katerih je eden izvoljen z liste kandidatov delavcev oziroma zavarovancev, drugi pa z liste kandidatov delodajalcev oziroma zavodov.²²

Z namenom zagotavljanja poenotenja sicer pričakovano redke sodne prakse (ki pa bo soočena s kompleksnimi pravnimi vprašanji), je prvotna različica predloga ZKoIT predvidevala izključno pristojnost Okrožnega sodišča v Ljubljani (ali v katerem drugem kraju) oz. Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani (ali katerega drugega delovnega sodišča), a so bila v končni fazi določila o pristojnosti sodišč v kolektivnih postopkih po ZKoIT v Državnem zboru spremenjena tako, da je bila ta razširjena z enega na štiri sodišča. Kot argument za to sta se (nekako nepojasnjeno in mestoma kontradiktorno) navajala potreba po razvoju sodne prakse ter preprečitev centralizacije in posledične ukinitve manjših sodišč in delovnih mest.²³

2.5. Procesno upravičenje in reprezentativnost

S kolektivno odškodninsko tožbo se uveljavlja zahtevke več oškodovancev v primeru množičnega oškodovanja. Posamezni oškodovanci (drugače kot v primeru sosporništva ali združitve pravn) niso stranke postopka, je pa

²² Več o posebnosti sodelovanja sodnikov porotnikov v delovnih in socialnih sporih gl. Cvetko, Galič, Kralj, Novak, nav. delo, str. 81-86.

²³ <<https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VII&type=pmagdt&uid=715F30EFD008AB8CC12581940042BB01>> (20. 2. 2018). V zvezi s tem glej tudi mnenje DSS v Ljubljani, cit. op. št. 14.

tožba vložena v njihovo korist. Zato je bistveno, kako se določi procesno upravičenje (procesna legitimacija) za vložitev kolektivne tožbe. Izhodiščno velja poudariti, da procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe oziroma predložitev kolektivne poravnave ter reprezentativnost tožnika nista sinonima. Za dopustnost in certifikacijo kolektivne tožbe morata biti izkazana oba, kar bo še posebej pomembno v primerih, ko bo kolektivno tožbo vlagal subjekt zasebnega prava.

Skladno s Priporočilom Evropske Komisije z dne 11. junija 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije (nadalje: Priporočilo Komisije)²⁴ in - drugače kot v modelu razredne tožbe v ZDA - po ZKoIT posamezen oškodovanec ne more vložiti kolektivne tožbe v korist vseh oškodovancev, temveč je predvidena le (v terminologiji Priporočila Komisije) zastopniška kolektivna tožba.²⁵ To lahko v skladu s 4. členom ZKoIT stori le pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba. Lahko gre za organizacijo, ki je nastala neodvisno od konkretnega primera množičnega oškodovanja (npr. potrošniške organizacije), ali za ad hoc organizacijo, katere ustanovitev je neposredno povezana z organiziranjem oškodovancev v konkretnem primeru množičnega oškodovanja. Sindikati, ki bodo predvidoma najpogosteje vlagali kolektivne tožbe v delovnih sporih, ustrezajo navedeni definiciji procesnega upravičenja,²⁶ seveda pa – glede na široko definicijo 4. člena ZKoIT – niso izključni potencialni tožniki. Vprašanje je, v kakšni meri se bodo tožniki, ki ne bodo državni odvetniki, uspeli organizirati za vlaganje kolektivnih tožb (glej mnenje Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, št. Su 272/2016-2 z dne 9. 9. 2016).

Skladno s Priporočilom Komisije je za vložitev kolektivne odškodninske tožbe po ZKoIT upravičen tudi javni organ – višji državni odvetnik,²⁷ pri čemer, jasno, slednji ne more vložiti kolektivne tožbe ali predlagati kolektivne poravnave v

²⁴ 2013/396/EU, dostopno na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=C_ELEX:32013H0396&from=EN (20. 2. 2018). Gl. tudi Vlahek, nav. delo (2012); Galič v Ude et al., nav. delo (2006), str. 107-119.

²⁵ Več o tem tipu tožbe gl. Galič, nav. delo (2011), str. 218; Caponi, nav. delo, str. 65 in nasl.

²⁶ Gl. Zakon o reprezentativnosti sindikatov, Ur. l. RS, št. 13/93.

²⁷ Več o t.i. tožbi *parens patriae* (*public action*) gl. v Galič, nav. delo (2011), str. 216; Howells, Ramsay, Wilhelmsson, Kraft, nav. delo, str. 126, 545, 546; Graver, nav. delo, str. 45–50; Edling, nav. delo, str. 51–55; Hodges, nav. delo, str. 381.

postopku, v katerem kot nasprotna stranka nastopa država (kar bo v primeru delovnopравnih sporov pogost položaj).

Tudi v primerih kolektivnih opustitvenih tožb zakon določa, kdo je upravičeni tožnik. V splošnem je to oseba, ki ima po ZKoIT splošno procesno upravičenje, kot ga določa 4. člen zakona, če pa je za zagotavljanje posebnega varstva določenih skupin ali interesov ustanovljen državni organ, lahko tožbo vloži tudi ta organ. Posebnosti glede upravičenega tožnika pa so določene na obeh, v IV. poglavju ZKoIT posebej urejenih področjih kolektivnih opustitvenih tožb, pri čemer je za varstvo pravic delavcev od teh lahko relevantna opustitvena tožba na področju varstva pred diskriminacijo. Organizacija, upravičena za vložitev take tožbe, je bodisi zagovornik načela enakosti bodisi nevladna organizacija, ki ima priznan status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo ali varstva človekovih pravic v skladu z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD).²⁸

Kot je že bilo poudarjeno, je treba od vprašanja procesne legitimacije, ko gre za zasebnopravne subjekte, ločiti vprašanje reprezentativnosti. Slednje pomeni, da je glede na okoliščine konkretnega primera organizacijo, ki sicer po splošnih pravilih ima procesno legitimacijo za vložitev kolektivne tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave, mogoče šteti za ustreznega in resničnega zastopnika interesov skupine. ZKoIT določa, da sodišče pri ugotavljanju reprezentativnosti presoja, ali bo upravičena oseba ustrezen zastopnik skupine, ki bo deloval pošteno in primerno ter v najboljšem interesu njenih članov, pri čemer upošteva zlasti obstoj finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje skupine, aktivnosti, ki jih je upravičena oseba že opravila glede priprave kolektivne poravnave ali kolektivne tožbe ter glede organiziranja oškodovancev in komuniciranja z njimi, število oškodovancev, ki je podprlo njene aktivnosti glede konkretnega primera množičnega oškodovanja, njeno medijsko nastopanje in prisotnost ter razširjanje informacij o zatrjevani kršitvi pravic in svoji nameri, da vloži kolektivno odškodninsko tožbo, morebitna nasprotja med posameznimi podskupinami v okviru skupine, obstoj in aktivnosti drugih upravičenih oseb ter morebitne izkušnje pri uveljavljanju kolektivnih zahtevkov.

²⁸ Ur. l. RS, št. 33/16.

2.6. Register kolektivnih tožb

ZKoIT z namenom seznanitve čim večjega števila potencialnih članov razreda vzpostavlja Register kolektivnih tožb. ZKoIT je predvidel, da minister, pristojen za pravosodje, določi natančnejša pravila delovanja registra in v ta namen v roku štirih mesecev od uveljavitve zakona, torej do 21. 2. 2018, izda podzakonski predpis.²⁹ Ministrstvo za pravosodje je marca 2018 objavilo Osutek Pravilnika o registru kolektivnih tožb in kolektivnih poravnav.³⁰ Javna obravnava osnutka se je zaključila 16. 4. 2018. Minister za pravosodje je takoj zatem (pravzaprav istega dne) izdal Pravilnik o kolektivnih tožbah,³¹ uveljavitev katerega je določena na dan začetka uporabe ZKoIT, torej 21. 4. 2018. V uradnem listu je bil objavljen 17. 4. 2018.

Pravilnik ureja vzpostavitev, vzdrževanje in vodenje registra, natančneje določa podatke in dokumente, ki se objavijo v registru, način dostopa do registra in trajanje objave podatkov in dokumentov v kolektivnih postopkih po ZKoIT, za katere ZKoIT določa, da se javno objavijo v registru. Register je enoten za celotno območje države. Vanj se vpisujejo podatki o vseh vrstah kolektivnih postopkov po ZKoIT. Vodi se v elektronski obliki pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, ki ga mora tudi vzdrževati in upravljati, in je na spletu brezplačno dostopen vsakomur. Spletne strani sodstva morajo zaradi lažjega dostopanja do registra na vidnem mestu vsebovati povezavo nanj. Na spletnih straneh registra mora biti zagotovljen tudi dostop do informacij o mehanizmih za pridobitev odškodnine po ZKoIT, vključno z zunaj sodnimi mehanizmi.

Pravilnik predvideva, da je register zasnovan tako, da uporabniku v osnovnem prikazu omogoča pregled seznama vseh kolektivnih postopkov, v katerem so za vsak postopek najprej dostopni »Osnovni podatki o zadevi«, kot jih opredeljuje pravilnik. Prikaz podatkovnega sklopa »Podrobnosti izbrane zadeve« pa se izvede na zahtevo uporabnika tako, da s seznama izbere posamezni kolektivni postopek, do katerega dodatnih podatkov oziroma dokumentov želi dostopiti. Velja poudariti, da je sodišču dana diskrecija, da presodi, katere dodatne podatke (poleg tistih, ki jih določa ZKoIT) bi (glede na okoliščine posameznega primera) veljalo vpisati v register. Poudariti je treba tudi, da dejstvo, da se nek postopek v registru vodi kot kolektivni postopek, še ne pomeni, da je bila kolektivna tožba

²⁹ Gl. 5. odstavek 10. člena in 1. odstavek 64. člena ZKoIT.

³⁰ EVA 2018-2030-0008.

³¹ Ur. l. RS, št. 26/2018. Iz naslova je zaradi uskladitve s terminologijo ZKoIT izpadlo »in kolektivnih poravnav«, čeprav se tako kot ZKoIT tudi pravilnik nanaša tudi na kolektivne poravnave.

dopustna, popolna in odobrena (certificirana), zato bi bilo v izogib namernemu vlaganju kolektivnih tožb s ciljem nižanja ugleda tožencev nujno, da sistem vse uporabnike posebej opozori na to.

Pravilnik določa, da mora biti dostop do podatkov in dokumentov o posameznem kolektivnem postopku v registru omogočen od dne, ko je v posameznem kolektivnem postopku vložena kolektivna tožba ali predlog za potrditev kolektivne poravnave, in do poteka petih let po pravnomočnem končanju postopka v tej zadevi.³²

2.7. Stroški kolektivnega postopka in financiranje kolektivne tožbe

Z namenom znižanja stroškovnega rizika pravde (predvsem glede sodnih taks, pa tudi glede višine povrnitve stroškov odvetnika stranki, ki v postopku uspe) vsebuje ZKoIT posebna pravila o določitvi vrednosti spornega predmeta. Treba je upoštevati, da kolektivna odškodninska tožba zasleduje tudi javni interes, zato je upravičeno, da se vrednost spora določi pod resnično ekonomsko vrednostjo spora. Vrednost spornega predmeta kolektivne odškodninske tožbe se določi v znesku dvajsetih odstotkov seštevka ocenjene vrednosti vseh zneskov članov razreda oz. dvajsetih odstotkov zahtevka za plačilo agregatne odškodnine.³³ V postopku s kolektivno opustitveno tožbo pa vrednost spornega predmeta ne glede na resničen ekonomski pomen spora ne sme presegati 10.000 evrov, pri čemer pri določitvi vrednosti spornega predmeta pri teh tožbah sodišče upošteva zapletenost in pomen zadeve z vidika tožene stranke, kolektivnih pravic ter javnega interesa.

ZKoIT določa, da člani skupine nimajo pravice do povrnitve lastnih stroškov in niso odgovorni za povračilo stroškov nasprotni stranki, razen stroškov, ki so jih povzročili po svoji krivdi. Skupna značilnost vseh sistemov kolektivnih tožb (ko toži »eden«, bodisi organizacija, član razreda, ad hoc združenje, državni organ..., vendar pa sodba učinkuje za vse člane skupine) je namreč, da člani skupine nimajo stroškovnega rizika pravde (drugo vprašanje je, če se oškodovanci organizirajo tako, da se sami odločijo prispevati k fondu sredstev za kolektivno tožbo). Načeloma se pričakuje, da v pravdi ne bodo aktivno sodelovali (ni jim treba, zato - če želijo - nosijo stroške svoje udeležbe), saj je dovolj, da se prijavijo (oz. ne izključijo) in nato čakajo na rezultat. Stroškovni riziko torej nosi le tožnik,

³² Člen 15 Pravilnika.

³³ Gl. 40. člen ZKoIT.

ne pa člani skupine, v korist katerih je bila vložena tožba.

Skladno s Priporočilom Komisije ZKoIT ne odstopa od splošnega pravila pravnega postopka, da stranka, ki izgubi, plača potrebne stroške postopka nasprotni stranki (tožena stranka tudi nujne stroške, ki jih je imela tožeča stranka pred vložitvijo tožbe z aktivnostmi v smeri organiziranja in obveščanja članov skupine o nameri vložiti tožbe).

Vprašanje je, kako lahko tožnik pokrije stroškovni riziko (npr. z dogovorom z odvetnikom za plačilo po uspehu, z »zunanjim financerjem«, iz proračuna).

ZKoIT uveljavlja transparentnost glede financiranja pravnih s strani tretjih oseb – to so tretje osebe (bodisi s pridobitnim bodisi z nepridobitnim namenom) ter odvetnik tožnika (če je dogovorjena nagrada po deležu iz prisojenega, v skladu z omejitvami, ki jih določata sam ZKoIT ter Zakon o odvetništvu³⁴). ZKoIT določa, da nagrada odvetniku v deležu iz prisojenega ne sme presegati 15% od prisojenega zneska, pri čemer je za primere sistema izključitve določeno tudi, od katerega zneska se računajo ti odstotki in kakšna je spodnja meja take nagrade. Z dopustitvijo dogovorov z odvetniki za plačilo po deležu iz prisojenega ZKoIT sicer odstopa od Priporočila Komisije, a je takšno financiranje ekonomska nujnost, če ni zagotovljeno drugačno zunanje financiranje (npr. iz proračuna). Kolektivna tožba (ki ne more biti nikakršen enostaven, poceni in hiter postopek) je za tožnika hudo finančno breme in naivno je misliti, da bodo ad hoc organizacije ali pa že obstoječe organizacije ta riziko sprejemale same. Realna rešitev je le v možnosti dogovorov z odvetniki za plačilo po deležu prisojenega. Vendarle tak dogovor ne izključi rizika plačila stroškov nasprotne stranke v primeru neuspeha v pravdi. Zato je smiselna določitev dodatne možnosti, za katero se stranki lahko dogovorita, tj. da dogovor za plačilo odvetniku po deležu iz prisojenega lahko tudi presega 15% (vse do 30%), vendar le, če se odvetnik obenem zaveže prevzeti tudi riziko neuspeha v pravdi, ki presega zgolj riziko izgube lastnega honorarja. Na ta način se, skladno s Priporočilom Komisije, ki določanje nagrade odvetniku po deležu iz prisojenega v načelu odklanja, omejuje ta institut. Sodišče mora v fazi certifikacije oceniti, ali je tak dogovor ustrezen, ter preprečiti, da bi odvetniške nagrade namesto resničnega varstva pravic oškodovancev postale glavni namen vlaganja kolektivnih odškodninskih tožb.

³⁴ Ur. l. RS, št. 18/93 in nasl.

3. POSTOPEK S KOLEKTIVNO ODŠKODNINSKO TOŽBO

Postopek s kolektivno odškodninsko tožbo sestavljajo štiri faze: (1) faza presoje dopustnosti in popolnosti tožbe ter certifikacije tožbe; (2) faza vključevanja oz. izključevanja; (3) faza vsebinskega odločanja; in (4) faza izvršbe.

3.1. Faza presoje dopustnosti in popolnosti tožbe ter certifikacija tožbe

Prva faza poteka tako, da sodišče po predhodni obravnavi popolnosti in dopustnosti tožbe³⁵ pošlje tožbo toženi stranki v odgovor in jo ob vročitvi objavi v Registru kolektivnih tožb. Poudariti je treba, da se tožena stranka v odgovoru na tožbo v tej fazi omeji na obstoj pogojev za odobritev kolektivne odškodninske tožbe (še le po odobritvi pa sodišče v sklepu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe toženi stranki določi rok in jo pozove, da (v celoti) odgovori na tožbo).

V fazi certifikacije sodišče odloča, ali je tožeča stranka dovolj reprezentativna za zastopanje celotne skupine oškodovancev ter ali so izpolnjeni drugi posebni pogoji, ki izkazujejo, da je kolektivno sodno varstvo bolj primerno kot samostojni postopki ter možnosti, ki jih daje klasičen sistem pravnega postopka (oz. drugega postopka z individualno tožbo), predvsem, ali prevladujejo skupna pravna in dejanska vprašanja za celotno skupino in ali je ta dovolj številčna, da je kolektivna odškodninska tožba smotrna.³⁶ Sodišče mora v tej fazi preveriti tudi, ali so izpolnjeni pogoji glede dogovorov o stroških in financiranju postopka in v primeru dogovora z odvetnikom o plačilu oceniti, ali je ta razumen. Zaradi varstva utemeljenih interesov toženca (tudi pred negativno publiciteto) pa sodišče že v tej fazi lahko postopka ne dopusti, če je tožba vsebinsko očitno neutemeljena. Če sodišče kolektivno odškodninsko tožbo dopusti, obenem odloči, ali se bo uporabilo načelo vključitve (*opt-in*) ali izključitve (*opt-out*). Faza certifikacije se zaključi z zavrženjem kolektivne odškodninske tožbe ali z izdajo sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Sodišče o odobritvi kolektivne tožbe obvešča člane skupine,³⁷ sklep o odobritvi kolektivne tožbe in podatek o njegovi pravnomočnosti pa se vpiše v Register kolektivnih tožb.³⁸ Ko sklep o odobritvi

³⁵ 27. člen ZKolT.

³⁶ 28. člen ZKolT.

³⁷ Gl. 31. in 32. člen ZKolT.

³⁸ 10. člen ZKolT.

kolektivne tožbe postane pravnomočen, pošlje sodišče stranki tožbo v odgovor, pri čemer sodišče v sklepu o odobritvi kolektivne tožbe določi rok za odgovor na tožbo (od 30 do 60 dni od pravnomočnosti sklepa).

3.2. Faza vključevanja oziroma izključevanja

Posamezniku je treba zagotoviti, da lahko doseže, da ga rezultat kolektivne odškodninske tožbe – ne negativen, ne pozitiven – ne bo vezal in da mu ostane zagotovljena pravica do sodnega varstva v individualnem postopku. To je mogoče doseči na dva načina. Sodba, izdana v postopku s kolektivno odškodninsko tožbo, lahko zavezuje vse člane razreda, razen tistih, ki izjavijo, da ne želijo biti vezani (načelo izključitve; *opt-out*), ali samo tiste člane razreda, ki izjavijo, da želijo biti vključeni v zavezujoč učinek kolektivne odškodninske tožbe (načelo vključitve; *opt-in*). ZKoliT določa, da sodišče pri odločanju, ali se bo v postopku uporabilo načelo vključitve ali načelo izključitve, upošteva vse okoliščine konkretnega primera, predvsem vrednost posameznih zahtevkov članov skupine ter okoliščine, ki so bistvene za odobritev kolektivne odškodninske tožbe.³⁹ Če se vsaj en od zahtevkov nanaša na plačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo ali če po oceni, vsebovani v tožbi, vsaj deset odstotkov članov uveljavlja plačilo, ki presega 2.000 evrov, se lahko uporabi le načelo vključitve. Za osebe, ki v trenutku izdaje sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe nimajo stalnega prebivališča oz. sedeža v Sloveniji, pa se (zaradi zagotovitve, da taka oseba, ki je najverjetneje ni v Sloveniji, sprejme informirano odločitev o tem, da jo bo sodba vezala) vedno uporabi načelo vključitve.⁴⁰

V tej fazi se oškodovanci vključujejo v skupino oz. izključujejo iz skupine v roku, ki ne sme biti krajši od 30 in daljši od 90 dni,⁴¹ in na način, kot ju v skladu z zakonom navede sodišče v sklepu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Sodišče vodi seznam vključenih ali izključenih oseb, pri čemer lahko zavrne vpis na seznam vključenih oseb, če je očitno, da oseba, ki je dala izjavo o vključitvi, ni član skupine, v korist katere je vložena kolektivna tožba. Sodišče dokončni seznam vključenih ali izključenih oseb vroči strankama, v Registru kolektivnih tožb pa se objavi le število vključenih ali izključenih članov. Pomembno je

³⁹ 30. člen ZKoliT.

⁴⁰ Oba sistema se lahko torej kumulirata.

⁴¹ 29. člen ZKoliT. ZKoliT v 33. členu določa tudi pogoje za zakasnelo vključitev oz. izključitev.

poudariti, da v postopku po sistemu vključitve vključitev osebe na seznam ne pomeni dokončne ugotovitve, da je oseba, vključena na seznam, resnični upravičenec do izplačila, če sodišče izda sodbo, s katero zahtevku iz kolektivne odškodninske tožbe ugodi.

3.3. Faza vsebinske presoje zahtevkov

Če tekom prejšnje faze ne pride do sklenitve poravnave, sodišče v zadevi meritorno odloči na podlagi izvedenega dokaznega postopka ter z uporabo materialnega prava. To je faza vsebinskega odločanja. Oškodovanci (tisti, ki so se vključili (v primeru *opt-in*) oz. tisti, ki verjetno izkažejo status oškodovanca (v primeru *opt-out*)) in druge upravičene organizacije imajo sicer pravico do izjave, vendar se ne štejejo za stranke postopka.⁴² Sodišče ima v postopku aktivno vlogo. To je nujno zaradi (pogoste) kompleksnosti materialnopравnih in procesnopравnih vprašanj, ki se pojavljajo pri kolektivni odškodninski tožbi in zahtevajo ustrezno materialno in formalno procesno vodstvo ter upravljanje postopka. Po drugi strani pa je naloga sodišča, da preverja, ali so interesi članov skupine (ti se ne štejejo za stranke) ustrezno varovani, predvsem, ko gre za opravo dispozitivnih dejanj v postopku, npr. priznanje dejstev, odpoved zahtevku.⁴³

Sodišče na prvi stopnji postopek zaključi z izdajo kolektivne odškodninske sodbe (če do sklenitve poravnave ne pride niti v tej fazi). Če zahtevku ugodi, je bistveno, kako se določi odškodnina in način izplačila posameznim oškodovancem.⁴⁴ Le v redkih primerih bo možno in smotno, da se v izreku sodbe navede poimensko vse oškodovance in zneske, ki morajo biti izplačani vsakemu od njih. Praviloma to ne bo mogoče, ne le zaradi prevelikega ali (v primeru uporabe načela izključitve) še ne poimensko določenega števila oškodovancev, pač pa, ker bi to zahtevalo obravnavo posameznih vprašanj glede tega, ali sploh gre za resničnega oškodovanca in glede višine njegovega zahtevka. V poštev zato prideta dve drugi možnosti. Prva je, da sodišče, kadar je to na podlagi dokazov mogoče dovolj zanesljivo oceniti, določi agregatno odškodnino, torej celoten znesek odškodnine, ki ga bo zaradi določenega primera množičnega oškodovanja moral plačati toženec. Ob tem pa mora sodišče opredeliti natančne kriterije,

⁴² 34. in 37. člen ZKoliT.

⁴³ 35. člen ZKoliT.

⁴⁴ 39. in 40. člen ZKoliT.

ki omogočajo presojo, kakšen znesek pripada oškodovancem ali posameznim kategorijam oškodovancev (kategorizacija škod po podskupinah), in kako naj oseba, ki želi doseči izplačilo, dokaže, da spada v določeno kategorijo oškodovancev. T.i. agregatno odškodnino mora toženec plačati na skrbniški račun notarja, ki ga je v sodbi določilo za upravitelja kolektivne odškodnine. Druga možnost pa je, da sodišče v sodbi ne navede celotnega zneska, ki ga bo moral plačati toženec, pač pa le znesek, ki ga bo moral plačati vsakemu oškodovancu, ki bo izkazal, da izpolnjuje kriterije, določene v sodbi (po potrebi s kategorizacijo škod po podskupinah), pri čemer sodišče oceni tudi pričakovano skupno vsoto obveznosti, ki jo bo morala izpolniti tožena stranka (tudi to mora plačati na skrbniški račun notarja). Kolektivna odškodninska sodba je zavezujoča za vse člane skupine, razen za tiste, ki se (pri načelu vključitve) niso vključili oz. ki so se (pri načelu izključitve) iz kolektivne odškodninske tožbe izključili. V primeru neuspeha kolektivne odškodninske tožbe v isti stvari njihova morebitna samostojna tožba torej ne bi bila dopustna.

3.4. Faza poplačila

Če so v kolektivni odškodninski sodbi upravičenci poimensko določeni skupaj z zneski (ali drugo spolnitvijo), do katerih so upravičeni, je sodba izvršilni naslov za vsakega posameznega oškodovanca. V primeru, ko sodišče določi agregatno odškodnino, pa sodišče imenuje upravitelja kolektivne odškodnine.⁴⁵ To funkcijo bodo opravljali notarji, pri čemer bo dalo sodišče pred njihovim imenovanjem strankam možnost, da se izjavijo o okoliščinah, ki naj se upoštevajo pri izbiri notarja, ali pa podajo predlog o izbranem notarju, ki naj bo imenovan. Osebe, ki želijo izplačilo, morajo (v primeru sistema izključitve) svoj zahtevek prijaviti upravitelju (v primeru sistema vključitve to ni potrebno, saj to vsebujejo že predhodno podane izjave o vključitvi). Ta upravičenost zahtevkov presoja po kriterijih in v postopku, ki ga je sodišče določilo v sodbi. Na podlagi vseh prijav upravitelj sestavi osnutek seznama oškodovancev in spisek oseb, katerih zahtevke je zavrnil, in ga predloži v potrditev sodišču.⁴⁶ Sodišče za obravnavanje osnutka seznama oškodovancev razpiše narok, na katerega povabi upravitelja, stranki postopka in osebe, za katere je upravitelj ocenil, da ne izpolnjujejo

⁴⁵ 43. člen ZKoliT.

⁴⁶ 44. člen ZKoliT.

pogojev za uvrstitev na seznam, ter osebe, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana.⁴⁷ Po izvedenem naroku sodišče s sklepom določi dokončni seznam oškodovancev in zneskov oz. drugih dajatev, do katerih so upravičeni. Zoper ta sklep ni pritožbe. Oseba, katere uvrstitev na seznam je bila zavrnjena, se ne šteje za člana skupine in ni zajeta z učinkom kolektivne odškodninske sodbe.⁴⁸ Zato lahko svoje zahtevke uveljavlja v samostojnem individualnem postopku.

Po izdaji sklepa sledi izplačevanje oškodovancev. Morebiten preostanek sredstev, ki niso bila izplačana v za to predvidenem roku, se vrne toženi stranki, če pa se izkaže, da agregatna odškodnina ne zadošča za poplačilo vseh oškodovancev, se zneski, do katerih so upravičeni, sorazmerno znižajo.⁴⁹ Po zaključku vseh opravil v zvezi z izplačili upravitelj sestavi zaključno poročilo s seznamom vseh izplačil in ga predloži v potrditev sodišču. Postopek s kolektivno tožbo se zaključí s sklepom o potrditvi zaključnega poročila, ki ga izda sodišče.⁵⁰

4. SKLEP

Težko je napovedati, ali bo ZKoIT v praksi pomembno orodje za varstvo pravic delavcev v primeru množičnih oškodovanj. Dejstvo je, da že obstoječi postopkovni gabariti ZDSS-1 nudijo razmeroma učinkovito varstvo pravic delavcev v individualnih delovnih sporih, zaradi česar novi postopki po ZKoIT zanje morda ne bodo tako atraktivni kot za kakšne druge oškodovance. Vsekakor pa (vsaj takrat, ko zahtevki niso preveč individualizirani) ponujajo dodaten in za delavce ugoden instrument varstva pravic, ki ne zahteva veliko njihovih aktivnosti in je zanje v osnovi stroškovno nevtralen. Glede na medijsko odmevnost in finančno razsežnost kolektivnih postopkov gre pričakovati, da bodo v končni posledici (tudi s sklepanjem poravnav) rezultati za delavce v primeru izvedbe kolektivnih postopkov po ZKoIT ugodnejši, kot če bi pravice sami uveljavljali v individualnih delovnih sporih.

⁴⁷ 45. člen ZKoIT.

⁴⁸ Prav tam.

⁴⁹ Prav tam.

⁵⁰ 46. člen ZKoIT.

LITERATURA

- Arons, Tomas in Van Boom, Willem H.. Beyond Tulips and Cheese: Exporting Mass Securities Claim Settlements from the Netherlands. *European Business Law Review*, Vol. 21, No. 6, 2010.
- Betetto, Nina. Vzorčni postopek. *Pravni letopis*, 2011, str. 231-241, 404-405.
- Caponi, Remo. The collective redress action in the Italian legal system. *ERA Forum*, vol. 10, št. 1/2009, str. 7-36.
- Cvetko, Aleksej, Galič, Aleš, Kralj, Katarina, Novak, Janez. *Zakon o delovnih in socialnih sodiščih s komentarjem*. GV Založba, 2005.
- Edling, Axel. The Consumer Ombudsman scheme and group actions. V: Bourgoignie, T. (ur.), *Group Actions and Consumer Protection*. Louvain la Neuve: CdC, 1992, str. 51-55.
- Ervo, Laura. Opt-in is Out and Opt-Out is In: Dimensions Based on Nordic Options and the Commission's Recommendation. V: Hess, Bergström, Storskrubb (ur.), *EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook*. Hart Publishing, 2016.
- Galič, Aleš. Pravna ureditev tožbe za varstvo skupinskih interesov potrošnikov v ZDA in v Avstriji, *Podjetje in delo*, 1993, št. 7, str. 877-887.
- Galič Aleš. Prve praktične izkušnje z novelo ZPP-D v postopku na prvi stopnji. *Pravni letopis*, 2009, str. 55-76.
- Galič, Aleš. Novela Zakona o pravnem postopku (ZPP-D). *Pravna praksa*, 5. jun. 2008, leto 27, št. 22, pril. str. II-VIII.
- Galič, Aleš. Skupinske tožbe na področju potrošniškega prava. *Pravni letopis*, 2011, str. 215-229, 402-403.
- Graver, Kjersti. The consumer ombud scheme. V: Bourgoignie, T. (ur.). *Group Actions and Consumer Protection*. Louvain la Neuve: CdC, 1992, str. 45-50.
- Hodges, Christopher. Collective Redress in Europe: The New Model. *Civil Justice Quarterly*, (29) št. 3/2010, str. 370-395.
- Howells, Geraint, Ramsay, Iain, Wilhelmsson, Thomas, Kraft, David. *Handbook Of Research On International Consumer Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010.
- Krans, Bart. The Dutch Act on Collective Settlement of Mass Damages. *Pacific McGeorge Global Business&Development Law Journal*, 2014, Vol. 21, št. 2, str. 281-301.
- Lindblom, Per Henrik. Group litigation in Scandinavia. *ERA Forum*, vol. 10, št. 1/2009, str. 7-36.
- Novak, Aleš. Retroaktivnost in narava prava. *Pravnik*, št. 3-4/2015.
- Pustovrh Pirnat, Tanja. Tožbeni zahtevki v individualnih delovnih sporih, magistrska naloga. Ljubljana, 2008.
- Tulibacka, Magdalena, Goral, Radoslaw. An Update on Class Actions and Litigation Funding in Poland. Dostopno na: <http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/Polish%20civil%20justice%20updatePDF.pdf> (23. 4. 2018).
- Ude, Lojze, et al: *Pravdni postopek, zakon s komentarjem*, 2. knjiga, Založba Uradni list, GV Založba, Ljubljana, 2006.
- Vlahek, Ana. Kolektivne odškodninske tožbe v praksi CAT. 2018, članek poslan v objavo.

- Vlahek, Ana. Razvoj kolektivnega varstva na področju antitrusta v Združenem kraljestvu. V: Pavliha et al. (ur.): *Izzivi prava v življenjski resničnosti = Challenges of law in life reality, liber amicorum Marko Ilešič*, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2017, str. 541-554, 600-601.
- Vlahek, Ana. Kolektivno varstvo v EU. *Pravna praksa*, leto 31, št. 21, 2012.
- Voet, Stefaan. Consumer Collective Redress in Belgium: Class Actions to the Rescue?. *Eur. Bus.Org.Law Rev*, 2015, Vol. 16, str. 121-143.

Collective Actions as a New Legal Remedy against Mass Violations of the Labour Rights of Employees

Ana Vlahek*

Summary

The Slovenian Collective Actions Act (CAA) was enacted on 26 September 2017, entered into force on 21 October 2017 and began to apply on 21 April 2018. It applies not only to cases where damages were sustained or other deprivations occurred after the CAA's enactment, but also to those sustained or occurred before that. It provides for collective settlements and collective actions in areas where mass violations are most common. As in cases of violations of workers' rights many individuals may supposedly be harmed in an essentially similar way, the CAA applies also to claims by workers whose rights would otherwise have to be enforced through individual lawsuits in the so-called individual labor disputes proceedings. It regulates various types of relief (compensatory, injunctive, to some extent even declaratory) but the focus is placed upon actions for damages and other compensatory relief.

The article analyzes the basic solutions of the CAA and highlights the specifics of the act applicable to labor disputes. It presents the persons granted the right to initiate collective proceedings and the criteria for granting such persons standing in each particular case. In principle, two types of persons may initiate collective proceedings under the CAA: a) a legal person governed by private law performing a non-for-profit activity whereby there exists a direct link between its main purpose of operation and the rights allegedly breached, and b) higher state attorney (except in cases against the State which will often be the case in labor disputes). Injunctive relief may also be sought by a body designated by the State to safeguard specific groups or interests. Collective actions and settlements in labor disputes are assessed by first instance labor courts on their seats in Ljubljana, Maribor, Celje and Koper (in contrast to four district courts that have jurisdiction in all other collective proceedings under the CAA). The courts will

* Assoc. Prof., Assist. Prof. Ana Vlahek, PhD, Associate Professor of civil and commercial law & Assistant Professor of European law, Faculty of law University of Ljubljana, Slovenia
ana.vlahek@pf.uni-lj.si

be publishing data and documents in a newly established Register of Collective Actions. The article also sketches the framework of the typical collective action procedure. The following stages of a collective compensatory action procedure are analyzed: 1) initial assessment of the action and its certification, 2) opting in or opting out (as deemed appropriate by the court having regard to the assessment criteria set out in the CAA), 3) substantive assessment of the claim and rendering of a collective judgement, and 4) enforcement of the judgment performed by a notary in cooperation with the court by assessing individual class member cases and granting compensatory relief to individual class members. Specific rules of the CAA on costs of collective proceedings and third party funding are also presented.